

בבא בתרא ל"ד

אדם אחד אמר לחברו 'מה מעשיך בקרקע זו, הרי היא שלי ויש לי שני עדים שייתה הקרקע שלי!' ענה לו, 'ממך קנייתה, ואכלתי שני חזקה', והביא עד אחד שאכלה שלש שנים. והחכמים שישבו לפני אביי סברו לומר, שהדין במקרה זה דומה לדין במקרה של 'נסכא דרבי אבא'³⁵.

נסכא דרבי אבא ומביאה הגמרא את המעשה, שאדם אחד חטף מחברו חתיכת כסף, ובא לפני רבי אמי ורבי אבא ישב לפניו³⁶. וחברו הביא עד אחד שחטפו ממנו, והחוטף אמר 'אכן חטפתי ממנו וחטפתי את שלי!'. אמר רבי אמי, איך נדון דין זה?³⁷ אם נאמר שישלם שהרי הודה שחטף, ומעמידים את הממון על חזקתו. אין לומר כן, כיון שאין שני עדים שחטף, ויהיה נאמן במיגו שהיה יכול לומר לא חטפתי. ואם נאמר שיהיה פטור שהרי יש לו מיגו שיכל לומר לא חטפתי, אין לומר כן, כיון שלשני יש עד אחד שמעיד שחטפה, ואם היה טוען שלא חטף היה צריך להשבע להכחיש את העד. ואינו יכול להשבע להכחיש את העד, שהרי הוא הודה שחטפה, וכיון שאמר שחטפה הוא כגזלן ופסול לשבועה³⁸. אלא אמר רבי אבא, שהוא מחויב שבועה³⁹ שאינו יכול לישבע, וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם⁴⁰.

35 ולא היו צריכים ללמוד מדר' אבא שהרי פשוט שישלם את הקרקע כשאין לו שני עדים ומדמים אותו בדמיון בעלמא, או שהיו מדמים דין זה לדין לנסכא דר' אבא כדי שיחזיר פירות עם הקרקע. שהוא כמי שיש עדים שאכל פירות, שבלא עדים לא מחזירים פירות כברר נחמן לעיל, אלא קרקע לבד. רשב"ם ועיין תוס'.

36 נראה שר' אבא היה תלמידו של רבי אמי וקשה שבפ' כל הנשבעין אמר רבי אמי רבותינו שבא"א חזרה שבוע למחויב ואמרו שם שרבותינו שבא"א הוא רבי אבא. ואומר ר"י שמצינו שרב קרא רבותינו לרב כהנא ורב אסי שהיו תלמידיו. אבל קשה מב"ד מ"ד ע"ב שר' אמי בא לפני רבי אבא. ולפי הספרים שגרסו שרבי אמי בא לפני רבי אסי שהיה חברו אפ' שר' אמי היה גדול יותר, הדבר מיושב. תוס'.

37 אם היו שנים מעידים שחטף היינו מחייבים אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חברו ולומר שלי אני חוטף, אלא אם יש לו עדים שמעמידים ממון על חזקתו, ואין אדם יכול להוציא מהמוחזק בלא ראייה. והחוטף ממנו הוא גזלן גמור. ואם לא היה כאן עד אחד שחטף כשאמר חטפתי ושלי חטפתי נאמן במיגו לא חטפתי, שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון. ואם יש עד אחד שחטף אם היה מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע שלא חטף להכחיש העד, שעד אחד קם הוא לשבועה. אבל כאן יש עד אחד שחטף והוא אינו מכחישו אלא מודה שחטף ודידיה חטף. רשב"ם.

38 ואין לומר שישבע שחטף את שלו, שהרי זו אינה השבועה המוטלת עליו, ואי אפשר לפטרו בלא כלום שהרי הורע כחו של המיגו. רשב"ם.

39 תוס' הקשו שיהיה נאמן במיגו שיכול לומר לא חטפתי. ואומר ר"י שאינו נאמן בשבועה ע"י מיגו שלא היה יכול להעיד ולהשבע בדבר שהעד מכחישו. אבל קשה מהו טעמם של רב ושמואל שחולקים על ר' אבא בפ' כל הנשבעין ופוטרים הרי פשוט שאינו נאמן לומר דידי חטפי בלא מיגו. לכן נראה כמו שפירש ריב"ם שבודאי שהוא מיגו, ור' אבא סובר שכיון שהוא חייב שבועה מן התורה לא מועיל לו מיגו להפטור. ונראה לר"י שטעמו של ר' אבא הוא מסברא בלבד. תוס'.

40 בפ' כל הנשבעין נח' ר"מ ור' יוסי בשניהם חשודים אם חזרה שבועה למחויב או שיחלוקו. ורבותינו שבא"א ר' אבא א' חזרה למחויב לה. ור"נ שפסק שם כר' יוסי ועשה מעשה כדבריו שיחלוקו אינו סובר כר' אבא. וקשה לר"י שבפ' השואל מתרצים את ר"נ כר' אבא. ור"ת מפרש שר"נ סובר כר' אבא בנסכא ובמנה לי בידך ואמר אין לך אלא חמישים וחמישים איני יודע. ורק בשניהם חשודים ר"נ פסק כר"י שיחלוקו, ור' אבא מודה בשניהם חשודים לר"נ שהלכה כר"י משום שקונסים את שכנגדו שהוא חשוד. אבל בכל מקום מתוך שאינו יכול להשבע משלם. ותוס'.

והחכמים שלפני אביי סברו לומר, שאותו הדבר ניתן לומר במקרה שהגמרא הביאה, שלאחד יש שני עדים שהקרקע היתה שלו, ולשני יש עד המעיד שהחזיק שלש שנים. שהואיל ואין שני עדים שאכלה שני חזקה, מוציאים אותה מידי המחזיק ומחזירים אותה לבעלים הקודמים. ואין לומר שהבעלים הקודמים ישבעו משום העד, מפני שהוא לא כפר במה שהעד העיד, אלא מודה לו שאכל שלש שנים אלא שהיו אלו הפירות שלו.

שם העד בא להרע כחו וכאן הוא אמר להם אביי, האם עד אחד שמעיד שאכל שני חזקה דומה למקרה של נסכא דרבי אבא?! שם הוא בא לסייעו

להרע את כחו, יש עד אחד שמעיד שהוא חטף והורע כחו של המיגו של החוטף ומחייבו שבועה, ומתוך שלא יכול לישבע משלם, ואילו היה בא עמו אחר היו מוציאים ממנו. כאן בדין קרקע זה העד בא לסייעו, שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה, ואילו היה עמו עד אחר עם היו מעמידים את הקרקע בידו של המחזיק, ואיך תאמר שעל יד עד זה יתחייב שבועה, ומתוך שאינו יכול לישבע

משלם. הרי העד לא בא להרע את כחו, ובכל זאת המחזיק יפסיד את הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה.

נסכא דר' אבא דומה לעד אחד ולשתי שנים לפירות
אלא שאת המקרה של 'נסכא דרבי אבא' יש לדמות למקרה אחר. שראובן תבע את שמעון ואמר לו 'גזלת קרקע שלי, ואכלת את פירותיה שנתים'. ושמעון אמר לו 'מכרת אותה לי', ואין לשמעון עדים על החזקה. הדין הוא שמחזירים את הקרקע לבעלים הקודמים, וישבע על הפירות שאכלם במקחו שקנה את השדה, מחזיר את הקרקע, ואינו מחזיר את הפירות. שהרי אין עדים שאכל פירות, ומתוך שיכול לומר 'לא אכלתי כלל', יכול לומר אכלתי במקח שקניתי, ואין לו עליו אלא שבועה. ואם יש שני עדים שאכל פירות שתי שנים, מחייבים אותו להחזיר גם את הפירות, נחמן שאמר הדרא ארעא והדרי פירי. ואם ראובן הביא עד אחד שאכל פירות שתי שנים⁴¹, ושמעון אמר כן אכלתי ושלי אכלתי, שקניתי את הקרקע והפירות ולא נזהרתי בשטרי, מחזיר את הפירות שמתוך שאינו יכול להשבע משלם, וזהו המקרה שניתן לדמותו לדרבי אבא⁴².

ארבא ששנים רבו עליה ואמר תפוסה ר"ה אמר תופסים ורב יהודה א' לא תופסים
מביאה הגמרא מעשה, בשני אנשים שהיו רבים על ספינה שבנהר. זה אמר שלי היא וזה אמר שלי היא, ואף אחד לא היה מוחזק בה, הדין הוא 'כל דאלים גבר'⁴³. ואחד מהם בא לבית דין ואמר תיפסו אותה עד שאביא עדים שהיא שלי⁴⁴. ומסתפקת הגמרא מה הדין, האם בית הדין תופסים, שהרי אם לא ימצא עדים בית הדין חוזרים ומוציאים אותה כבתחילה ובעל הספינה לא הפסיד בתפיסת ב"ד כלום. או

41 וכגון שמעיד שלא אכל כי אם ב' שנים שלא בא לסייע לשמעון. רשב"ם.

42 ומדמים זאת לדרבי אבא במה שאומרים היכי לידיינו דייני להאי דינא א"א לומר שחייב להחזיר את הפירות, אין עדים שאכלם, והרי הוא טוען ודידי אכלי ואין הודאה לחיוב. נפטר במיגו הרי עד אחד מעיד שאכל פירות שתי שנים, ואינו יכול לכפור בדברי העד להשבע לשקר. והוא מחויב שבועה ואינו יכול להשבע ומשלם. כך נראה לרשב"ם, וכן מפרש ר"ח. וק"ל כר' אבא מה שאביי לומד ממנו ואע"ג שרב ושמואל חולקים עליו בפרק כל הנשבעין ואמרו חזרה שבועה לסיני, והמוציא מחבירו עליו הראיה. וכן שנינו, וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ורב ושמואל אמרו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי הלוה אבל מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ממון. ומכאן שרב ושמואל סוברים שהמחויב שבועה ולא זה ולא זה יכולים להשבע חזרה שבועה לסיני ואין כאן לא שבועה ולא פרעון. ור"א חלק ואמר שהיורשים נשבעין שבועת יורשים ונוטלים ואינו סובר כדרב ושמואל. ואפ' שאמרו שם, האי דינא דעבד כר' א' עבד, דעבד כרב ושמואל עבד. הלכה כר' אבא ולא כרב ושמואל שא' שם הבו דלא להוסיף עלה. דבדין זה של יתומים לבדו ק"ל כרב ושמואל בדיעבד משום תקנת היתומים בני לוה. אבל בשאר דינים ק"ל כר' אבא שהמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם וגם ר"ח פסק שהלכה כרבי אבא. רשב"ם.

43 רשב"ם מפרש שהראיה שאינם מוחזקים היא ממה שלא הקשו מהמשנה בתחילת פרק שנים אוזוין. ר"ת מפרש שכ ששניהם מוחזקים בטלית כאילו אנו יודעים שיש לשניהם חלק שיש להעמיד כל דבר בחזקת מי שהוא בידו, כמו בנסכא דר' אבא שזה שהודה שחטף נחשב לגזולן כאילו ברור שהיא של זה ההחזיק בה. וגם בשאר הטלית נחשב כמו ששניהם מוחזקים בו. ולריב"א נראה שלא דוקא אוזוין ממה שדימה לשאר, ונתרץ את סוגייתנו כמו שמתרצים בב"ב, אפ' תימא ר' יוסי התם איכא ודאי רמאי הכא ליכא ודאי רמאי. כיון שבארבא יש ודאי רמאי לא אומרים יחלוקו אלא יש דין של כל דאלים גבר. ובשנים שהפקידו לא אומרים כל דאלים גבר מפני שלא מוציאים, אבל למי שאומר כאן שמוציאים יהיה קשה. תוס'.

44 מחשב פן השני ימכרנה, אבל חזקה שהחזיק בה אחר שערער זה עליה אינה כלום, שאנן שהדי שבתורת חטיפה באה לידו. רשב"ם.

לא תופסים, שמא לא ימצא עדים ולא יחזרו ויוציאו אותה, ונמצא שבעל הספינה הפסיד על דינו. שאם היינו מניחים לה, שמא בעל הספינה יתחזק ויגבר ונמצא זוכה בשלו⁴⁵. רב הונא אמר שבית דין תופסים^{46, 47}, רב יהודה אמר לא תופסים.

ובאותו מקרה בית דין תפסו את הספינה עד שימצא עדים⁴⁸, והלך ולא מצא עדים. אמר להם, הוציאו את הספינה ומעתה יהיה הדין כמקודם ש'כל דאלים גבר', בין בראיות בין בכח. ומסתפקת הגמרא, האם מוציאים או לא מוציאים? רב יהודה אמר לא מוציאים, מאחר שבא ביד בית דין ממון ישראל אינם רשאים להפקירו, אלא מעכבים אותו עד שידעו למי ישיבו. רב פפא אמר מוציאים, כעין שמצאוהו מתחלה שלדעת כן תפסוהו, שאם לא יביא עדים יחזירוהו לדין של 'כל דאלים גבר'. והלכה כרב יהודה שאמר שבית דין לא תופסים, והיכן שתפסו לא מוציאים.

זה חזק אומר של אבותי ר"נ א' כל זה אומר של אבותי, וזה אומר של אבותי, בין דאלים גבר בספינה בין בקרקע ואין לזה יותר עדות וחזקה מזה. אמר רב נחמן 'כל דאלים גבר', בית הדין אומרים כל החזק, בין בראיות בין בכח יגבר. שואלת הגמרא, במה הדבר שונה ממה ששנינו בשני שטרות היוצאים ביום אחד על שדה אחת⁴⁹. רב אמר יחלוקו, שניהם יחלקו את השדה ביניהם⁵⁰. ושמואל אמר 'שורא דדייני'⁵¹ מלשון השלכה, יתנו את הקרקע לאותו אחד שלב

45 כך נראה לרשב"ם הסבר השאלה.

46 מפני שהוא סובר כרב פפא שאמר שאם ב"ד תפסו, ולא מצא עדים ואמר שיוציאו ב"ד חוזרים ומוציאים. רשב"ם.

47 רשב"ם פירש שר"ה א' שתופסים מפני שמוציאים ורב יהודה אמר אין תופסים מפני שאם יתפסו לא מוציאים. ואין נראה לר"י שהרי רב הונא ורב יהודה לא חולקים אם מוציאים או לא. לכן נראה שר"ה אמר שתופסים אפילו למי שאמר שאין מוציאים, שמאמינים לו שיביא עדים. ורב יהודה אמר שלא תופסים לכתחילה אפילו למי שאמר שאם תפסו מוציאים. תוס'.

48 שתפסו כרב הונא או ששניהם אמרו לבית דין לתופסה, וכדברי הכל.

49 ראובן שכתב שטר מתנה לשמעון ושטר מתנה ללוי ושניהם ביום אחד, ונמצא שאין אחד מהם מוחזק יותר. ואפ' שמעון בבוקר ולוי אחריו בערב אין הקדמה בשעות אלא בירושלים. וכיון שלא פירש לו את השעה נמצא שלא זיכהו בכתב זה עד הערב הואיל ולא נתפרש בו שעת שחרית ונמצאו שניהם שוין. רשב"ם. התוס' כתבו שמה ששנינו בפ' מי שהיה נשוי היו שניהם יוצאים ביום אחד חולקות בשוה הוא מפני שהשעבוד לא חל אלא בשעה שמוכח מתוך השטר שמתחילה שעבוד, ממחרת. תוס'.

50 לפי הלשון בפ' מי שהיה נשוי שטעמו של רב הוא משום שסבר כר"מ שאמר עדי חתימה כרתי ולכן יחלוקו, אפילו כשיש עדי מסירה שנמסר לאחד קודם, כיון שמתוך החתימה לא ניכר מי קודם. ומדובר במתנה או במכר שקונה בשטר, אבל אם קנה בכסף או בחזקה או בחליפין שאין השטר אלא לראיה רב מודה שאומרים שודא ולאותו לשון לא הקשו כאן מרב אלא משמואל. ולפר"ת שפ' שודא דדייני מה שירצה הדיין יעשה, גם כאן בזה אומר של אבותי שייך שודא דדייני. אבל לפ"ה שמפרש שודא למי שנראה לדיין שהיה אוהבו יותר קשה שבוה אומר של אבותי לא שייך שודא. ויש לדחוק שיתנו הדיינים למי שנראה אמיתי בדברים יותר. ועוד שלאותה לשון בפ' מי שהיה נשוי שמעמידים את מחלוקת רב ושמואל לפי ר"א ורב סובר שחלוקה עדיפה הקשו מרב ואותו לשון הוא עיקר. תוס'.

51 כר"א שאמר עדי מסירה כרתי שלר"מ לא היה אומר שודא. ונראה שמה שאמרו בפרק מי שהיה נשוי כתב לאחד ומסר לאחר לזה שמסר לו קנה. אע"פ ששטר הראשון נכתב קודם. ונראה שדוקא כשנכתבו ביום אחד ולכן הקודם במסירה זכה מפני שאין ניכר מתוך השטר הראשון שקדם, אבל נכתב בשני ימים לזה שנכתב תחלה קנה, שניכר מתוך החתימה שזה נכתב קודם. אע"פ שמסר לזה מתחלה קנה שאח"כ כשמסר גם לזה זכה משעת חתימה. ואביי אמר בב"מ עדיו בחתומיו זכין לו. והקשו שהרי שמואל סבר כאן כר"א ובפ"ק דב"מ הגמרא דחקה

הדיינים נוטה שהנותן אוהבו או קרובו יותר, שמסתבר שלו הוא גמר בדעתו והקנה לו. ושמא בעל הקרקע זכה בשלו, אבל כשאתה אומר יחלוקו בודאי אחד נטל את החצי שלא כדין⁵², ומדוע רב נחמן אמר 'כל דאלים גבר', ולא יאמר חלוקה או שודא?

עונה הגמרא, שם אין לעמוד על הדבר, שהרי שני השטרות שוים בזמנם⁵³. אבל כאן אפשר לעמוד על הדבר, שהרי אין לא שטר ולא עדים, ואפשר לעמוד על האמת אם יבאו עדים ויעידו של מי הוא⁵⁴.

להעמיד את שמואל כאב"י. ועוד שבפ' זה בורר בההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי משמע שאב"י סובר כר' אלעזר. תוס'.

52 לר"ת נראה ששודא דדיינא היא שהדיין יתן למי שירצה לתת. ולא כפ"ה שיאמרו דעתו של נותן שהרי אמרו בגיטין בהולך מנה לפלוני מה שירצה שליח יעשה, וקראו לזה שם שודא. ובפ' עשרה יוחסין אמרו נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי בד"א כשבעלי דינין עומדים לפניו אבל אין בעלי דינין עומדים לפניו אינו נאמן. והקשו וניהדר ונידייניה ותרצו בשודא דדייני. ואם כפ"ה נחזור לאמוד את דעתו של הנותן. ובירושלמי אמרו לאיזה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטים. וא"ת א"כ יתן למי שיתן לו שכר וי"ל שכל דיין שמקבל שכרה אינו בגיטין לגבי שליח בהולך מנה לפלוני עוד פירש שדוקא דיין מומחה עושה שודא. תוס'.

53 ולכן רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני כיון שאי אפשר לברר את הדין לעולם בית דין משתדלים בדינם ודנים אותו. רשב"ם.

54 ולכן אין לומר כאן חלוקה ושודא שמא יבאו עדים ויסתרו את הדין שדנו ב"ד, ולכן ב"ד אינם נזקקים להם לדון דין שסופו לבא לידי עיוות, אלא מניחים אותם וכל דאלים גבר, עד שיבאו עדים ויבררו הדבר. רשב"ם.

